CUVINTE DE ORIGINE ENGLEZĂ ÎN *DEX 2016*. STUDIU DE CAZ: ANGLICISMELE

MARIA ALDEA
Universitatea „Babeș-Bolyai"
Cluj-Napoca

1. Introducere

O temă de actualitate în spațiul cultural european și implicit românesc rămâne studierea influenței engleze. De-a lungul timpului, problematica prezenței cuvintelor cu origine engleză în limba română a constituit obiect de studiu pentru numeroși lingviști, dintre care reținem aici doar numele câtorva dintre ei: Theodor Hristea, Georgeta Ciobanu, Mioara Avram, Florica Dimitrescu, Adriana Stoichițoiu Ichim și alții. În cercetările lor, de mai mari sau mai mici dimensiuni, aceștia s-au aplecat fie asupra distincțiilor terminologice – *împrumut din engleză, anglicism* / *americanism* și *xenism*, fie asupra manierei de pătrundere în limbă – *etimologie directă* sau *multiplă*, ori asupra criteriilor de delimitare a împrumuturilor englezești *certe* de cele *false* ș.a.m.d.

În lucrarea noastră, ne propunem să aducem în prim-plan maniera în care sunt tratate cuvintele de origine engleză în ediția a doua, revizuită, a *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*, apărută în 2016, insistând cu precădere asupra anglicismelor. În acest sens, corpusul nostru este alcătuit din articolele care conțin în structura lor unul dintre marcajele „*cuv. engl.*" (cuvânt englez), „*din engl.*" (din limba engleză), „*după engl.*" (după limba engleză) selectate din tranșele alfabetice consacrate literelor A, B, W, X, Y și Z.[1]

1.1. Clarificare terminologică

Înainte de a trece la analiza efectivă a materialului excerptat, se impune să facem câteva clarificări terminologice pe marginea marcării întrebuințate de redactorii *DEX 2016*.[2]

Prin sintagma *cuvânt englez* se desemnează acele cuvinte de origine engleză care au pătruns în română, dar au rămas neadaptate, neasimilate; prin constructul *din*

[1] Se cuvine să menționăm că în lucrarea de față nu ne propunem să realizăm nicio analiză semantico-cantitativă și nici comparativă (prin raportare la alte lucrări de specialitate) a cuvintelor cu origine engleză.

[2] Mulțumesc și pe această cale colegului Victor Celac, CS III dr. la Institutul de Lingvistică „I. Iordan – Al. Rosetti", pentru discuțiile extrem de interesante.

BDD-V4314 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:01 UTC)

limba engleză se marchează acele cuvinte împrumutate din engleză și adaptate – total sau parțial – grafic, fonetic și morfologic sistemului limbii române, în timp ce *după englezescul* etichetează calcurile lingvistice.

Așa cum se poate remarca, redactorii *DEX 2016* nu utilizează explicit în corpul articolelor termenul *anglicism*, chiar dacă în nomenclatura dicționarului îi consacră un articol[3]: „expresie specifică limbii engleze; cuvânt de origine engleză împrumutat, fără necesitate, de o altă limbă și *neintegrat* [subl. n. – M.A.] în aceasta". Examinarea definiției ne permite să sesizăm că redactorii înțeleg prin *anglicisme* exclusiv *străinismele* sau *xenismele*, deosebindu-se în acest fel atât de opinia Mioarei Avram (1997, 11) care înțelege prin *anglicism* sau *englezism* „o unitate lingvistică, (nu numai cuvânt, ci și formant, expresie frazeologică, sens sau construcție gramaticală) și chiar tip de pronunțare sau/și de scriere (inclusiv de punctuație) de origine engleză, indiferent de varietatea teritorială a englezei, deci inclusiv din engleza americană, nu doar din cea britanică", cât și de cea a Adrianei Stoichițoiu Ichim (2008, 83), pentru care termenul anglicism „desemnează împrumuturi recente din engleza britanică și americană, incomplet sau deloc adaptate (ca atare, ele se scriu și se rostesc în română într-un mod foarte apropiat sau identic cu cel din limba de origine).". Altfel spus, tot ceea ce în *DEX 2016* este marcat prin eticheta lexicografică „cuv. engl.".

2. Analiza corpusului

Parcurgerea tranșelor alfabetice ce stau la baza corpusului nostru ne-a permis inventarierea și gruparea în funcție de marca de natură etimologică a următoarelor grupe de cuvinte:

(1) cuvinte de origine engleză neadaptate sistemului lingvistic al românei marcate grafic prin eticheta lexicografică „cuvânt englez": *all right*, *bacon*, *banking*[4], *basic-english*, *bazooka*, *beat*[1], *bigband*, *biker*, *boogie*, *boogie-woogie*, *boss*, *bóx-office*, *boy*, *bradford*, *bradt*, *brain drain*, *brainstorming*, *brand*[2], *brandy*, *breakfast*, *briefing*, *bróker*, *browning*, *brunch*, *búshel*, *walkie-talkie*, *walkman*®, *waterpolo*, *web*, *weekend*, *whig*, *whisky*, *white-spírit*, *wi-fi*®, *willy-willy*, *woofer*, *yésman*, *York*;

(2) împrumuturi exclusiv din engleză adaptate – total sau parțial – grafic, fonetic și morfologic sistemului limbii române: *accesá*, *advertising*, *aerodúct*, *aerogeneratór*, *áfro-american*, *afrikáander*, *aftershave*, *agreement*, *airbag*®, *ampicilínă*, *aneuploidíe*, *anglístică*, *antenát*, *antenatál*, *antidóping*, *antiguán*, *antimonopolíst*, *antischéting*, *apártheid*, *aptitudinál*, *auditá*, *auditór*[2], *aut*, *autofón*, *autosérvice*, *avocádo*, *babyschilíft*, *babysitter*, *background*, *backhand*, *bang sónic*, *banner*, *bantoíd*,

[3] *DEX 2016*, *s.v. anglicism*. Notăm, în schimb, absența din nomenclatura *DEX 2016* a cuvântului *englezism*, chiar dacă în corpusul nostru acesta figurează în structura unui singur articol cu rol de marcă de întrebuințare: *banking*.

[4] Se cuvine remarcat că acest termen este singurul din corpusul nostru care beneficiază de un dublu marcaj – marca de întrebuințare (*englezism*) și informația de ordin etimologic (*cuvânt englez*).

BDD-V4314 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:01 UTC)

bantustán, *baseball*, *basic*, *bax*, *beatnic*, *bébi*, *bec*[2], *benzedrínă*, *benziprén*, *bestséller*, *big bang*, *bioeléctric*, *bioelectricitáte*, *bioenergíe*, *biofotón*, *biomedicínă*, *biopotențiál*, *biorítm*, *biotéhnic*, *biotóp*, *bip*, *bișniță*, *bítcoin*, *blénder*, *blimp*, *blíster*, *blog*, *blógger*, *bluejeans*, *blues*, *bluff*, *blúming*, *board*, *bódicec*, *bódy*, *bódy building*, *bódyguard*, *bold*[2], *bomfáier*, *bónus*, *boom*, *bovindóu*, *bowling*, *brec*[2], *bromhidróză*, *bungalów*, *business*, *businessman*, *bust*[2], *búzer*, *bypass*, *byte*, *véstern*, *windsurfing*, *wréstler*, *wréstling*, *yankéu*, *yard*, *zoom*, *zúlu*;

(3) calcuri lingvistice după engleză: *blócstart* (după engl. *starting-block*), *bioinginerie* (după engl. *bioengineering*);

(4) cuvinte cu cale de pătrundere multiplă, dintre care una este obligatoriu cea engleză:

(a) din engleză și franceză: *adventíst*, *afrikaans*, *áfro*, *airbus*®, *áisberg*, *áisfild*, *algól*, *anaciditáte*, *aneuploíd*, *anglo-*, *antiártă*, *antineutríno*, *antinucleár*, *antipersonál*, *antirezonánt*, *antirezonánță*, *antivirál*, *apertométru*, *aplicáție*, *astrométric*, *áudit*, *autobréc*, *bárbecue*, *bárman*, *báschetbal*, *behaviorísm*, *bermúdă*, *bifilár*, *bikíni*, *biodegradábil*, *bioenergétic*, *bioluminescént*, *bioluminescéntă*, *biomásă*, *biomatemátic*, *biomedicál*, *biometeorologíe*, *biosatelít*, *biosintéză*, *biotelemetríe*, *biotíp*, *biotipologíe*, *bit*, *blazer*, *blogosféră*, *bob*[2], *bóbsleigh*, *bóxer*[2], *brec*[1], *bridge*, *budíncă*, *búglă*, *bull-finch*, *waránt*, *water-balást*, *watt*, *xeníe*, *yen*, *yóga*, *yoghín*, *yúcca*;

(b) din engleză și germană: *adventísm*, *autodúmper*, *bibliofób*, *bibliofobíe*, *bioacústic*, *biostatístic*, *bur*;

(c) din engleză, franceză și rusă: *buldózer*;

(d) din engleză, franceză și germană: *warcóps*, *wurtzít*, *xenolít*, *xerogél*, *xilán*.

Din acest inventar[5], în lucrarea noastră vom lua în discuție doar prima grupă, și anume cuvintele cu origine engleză neadaptate, neasimilate sistemului lingvistic al românei, marcate prin eticheta lexicografică „cuvânt englez”; ori, altfel spus, anglicismele din perspectiva redactorilor *DEX 2016*.

Examinarea nomenclaturii ne arată că, exceptând cuvintele monosilabice, doar câteva unități lingvistice au marcat accentul (*bóx-office*, *bróker*, *búshel*, *white-spírit*, *yésman*), în cazul celorlalte nefiind indicat.

Lectura efectivă a articolelor ne-a permis să notăm că toate unitățile lexicale inventariate în această grupă conțin în descrierea lor informații de natură gramaticală: clasa gramaticală și categoria gramaticală a genului și a numărului. Clasele gramaticale ilustrate sunt: clasa substantivului[6], a adjectivului (*beat*[1]), a locuțiunilor adverbiale și, respectiv, a interjecției (*all right*)[7].

[5] Nu includem în acest inventar abrevierile din engleză: *BBC*, *ACTH*.

[6] Corpusul nostru consemnează prezența unui singur nume propriu, neutru, *York* (cf. *DEX 2016*, *s.v. York*).

[7] Cuvântul *all right* este încadrat în *DEX 2016* doar cu două dintre valorile gramaticale proprii limbii engleze: locuțiune adverbială și interjecție.

BDD-V4314 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:01 UTC)

Referitor la categoriile gramaticale de gen și număr, observăm că acestea sunt prezente doar în descrierea substantivului, singurul adjectiv inventariat având formă invariabilă. Astfel, constatăm numărul relativ mare de substantive neutre (*bacon*, *banking*, *basic-english*, *bigband*, *boogie*, *boogie-woogie*, *bóx-office*, *bradford*, *bradt*, *brain drain*, *brainstorming*, *brand*[2], *brandy*, *breakfast*, *briefing*, *browning*, *brunch*, *walkie-talkie*, *walkman*®, *waterpolo*, *web*, *weekend*, *whisky*, *white-spírit*, *wi-fi*®, *woofer*), comparativ cu cel al substantivelor masculine (*biker*, *boss*, *boy*, *bróker*, *búshel*, *whig*, *willy-willy, yésman*), respectiv al celor feminine (*bazooka*).

Semnalăm aici tratamentul inconsecvent aplicat în descrierea acestor substantive, în sensul în care unele beneficiază de indicarea explicită a formei de plural (deci, putem vorbi de o asimilare morfologică), și anume substantivele masculine *biker*, *boy*, *bróker*, *búshel*, *yésman*, neutrele *bigband*, *boogie*, *boogie-woogie*, *brand*[2], *brandy*, *breakfast*, *briefing*, *browning*, *brunch*, *walkie-talkie*, *walkman*®, *weekend*, *whisky*, femininul *bazooka*, în timp ce altele nu: substantivele masculine *boss*, *whig*, *willy-willy* și neutrele *bacon*, *banking*, *basic-english*, *bóx-office*, *bradford*, *bradt*, *brain drain*, *brainstorming*, *waterpolo*, *web*, *white-spírit*, *wi-fi*®, *woofer*.

În ceea ce privește maniera de realizare a definiției, exceptându-i pe *all right* „Bine! În regulă”, *breakfast* „micul dejun” și *waterpolo* „polo pe apă”, explicați prin corespondentele românești (cf. *DEX 2016*, *s.v. all right*, *breakfast*, *waterpolo*), sau *boogie*, definit prin constructul echivalent „boogie-woogie” (cf. *DEX 2016*, *s.v. boogie*), notăm că toate vocile beneficiază de o definiție de tip comentariu explicativ, însă fără a se consemna vreun exemplu. Mai mult, sunt foarte puține articolele ce înregistrează în descrierea lor mărci de domeniu – finanțe (*banking*)[8], tehnologie (*walkie-talkie*), sport (*waterpolo*), meteorologie (*willy-willy*) – sau de registru stilistic: familiarul *boss*.

De asemenea, exceptând cuvântul *boy*, toate celelalte voci conțin în descrierea lor indicații referitoare la pronunție. Pe lângă indicațiile de rostire, trei articole conțin și variante de scriere: *bigband* / *big-band*, *boss* / *bos*, *weekend* / *week-end*. Dintre acestea trei, doar *boss* este apreciat de redactorii *DEX 2016* ca având o variantă lexicală, anume *bos*, și consacrându-i-se o intrare distinctă, în care este definită prin trimitere (cf. *DEX 2016*, *s.v. bos*).

După cum, de altfel, o examinare atentă și a celorlalte grupe de cuvinte din corpusul nostru aduce în prim-plan unele inconsecvențe similare în tratarea acestora. Reținem doar câteva:

- absența marcării accentului în cazul unor cuvinte-titlu: *advertising*, *aftershave*, *agreement*, *airbag*®, *babysitter*, *background*, *backhand*, *baseball*, *basic*, *beatnic*, *bowling*, *business*, *businessman*, *afrikaans*, *airbus*®;

[8] Vezi *supra nota 4*.

BDD-V4314 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:01 UTC)

- prezența selectivă a mărcii de domeniu: sport (*blócstart*, *aut*, *bec*[2]), informatică (*accesá*, *basic*, *byte*, *zoom*, *algól*), farmacie (*ampicilínă*, *benzedrínă*), biologie (*aneuploidíe*, *biopotențiál*, *biotóp*, *aneuploíd*, *biosintéză*, *biotíp*, *xeníe*), fizică (*bang sónic*, *antineutríno*, *antirezonánt*, *antirezonánță*, *watt*), astronomie (*big bang*), cinema (*blimp*), medicină (*bypass*), muzică (*byte*), fotografie (*zoom*, *apertométru*), fiziologie (*anaciditáte*), tehnică (*bifilár*), botanică (*yúcca*), industrie textilă (*warcóps*), mineralogie (*xenolít*);
- prezența mărcii de întrebuințare „engleza americană" (*áfro-american*);
- prezența mărcii de frecvență „rar" (*antenatál*, *bec*[2], *bibliofób*, *bibliofobíe*);
- marcarea registrului stilistic „familiar" (*bip*, *bișniță*, *bítcoin*);
- absența formei de plural: *afrikaans, algól, anaciditáte, antiártă, antineutríno, áudit, bárbecue, báschetbal, behaviorísm, bioluminescéntă, biomásă, biometeorologíe, biotelemetríe, biotipologíe, blogosféră, yóga, yúcca, adventísm, bibliofobíe, warcóps, wurtzít*;
- prezența adjectivelor invariabile: *áfro, antidóping, antipersonál* ș.a.m.d.

3. În loc de concluzii

Așa cum anunțam în debutul lucrării, obiectivul nostru a fost reprezentat de analiza modului în care sunt tratate anglicismele într-un dicționar monolingv, și anume în ediția *DEX 2016*. În acest sens, ne-am constituit un corpus în care am înregistrat cuvintele cu origine engleză excerptate din literele A, B, W, X, Y și Z. Analiza noastră a vizat cu precădere anglicismele. Parcurgerea materialului lexicografic ne-a permis să sesizăm o serie de inconsecvențe pe care le-am semnalat pe parcursul lucrării. Toate aceste inconsecvențe de tratament lexicografic nu fac altceva decât să ridice în continuare probleme referitoare la statutul acestor cuvinte în limba română și la maniera de tratare în lucrările lexicografice actuale.

BIBLIOGRAFIE

Avram, Mioara (1997) *Anglicismele în limba română actuală*, București, Editura Academiei Române.

Ciobanu, Georgeta (2004a) *Adaptation of the English Element in Romanian*, second revised edition, Timișoara, Mirton.

Ciobanu, Georgeta (2004b) *Romanian Words of English Origin*, Timișoara, Mirton.

Dimitrescu, Florica, Alexandru Ciolan, Coman Lupu (2013) *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a III-a, [s.l.], Logos.

Hristea, Th. (coord.) (1984) *Sinteze de limba română*, ediția a treia, revăzută și din nou îmbogățită, București, Albatros.

Stoichițoiu Ichim, Adriana (2008) *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura ALL.

BDD-V4314 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:01 UTC)

Stoichițoiu Ichim, Adriana (2006) ,,Observații privind grafia anglicismelor din presa actuală", în acad. Marius Sala (coord.), *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor*, București, Editura Academiei Române, p. 390-409.

Surse:

DEX 2016 = DEX – Dicționarul explicativ al limbii române, Ediția a doua, rev., București, Univers enciclopedic gold, 2016.

MOTS D'ORIGINE ANGLAISE EN *DEX 2016*.
ETUDE DE CAS: LES ANGLICISMES

Résumé

Dans le présent exposé, nous voudrions nous pencher sur un sujet qui a attiré l'attention des nombreux linguistes au cours du temps. Il s'agit de la présence des mots d'origine anglaise dans la langue roumaine, notamment enregistrés dans des dictionnaires. Dans ce sens, en nous basant sur un corpus de mots puisés dans le *DEX 2016 – Le Dictionnaire explicative de la langue roumaine*, édition révisée, parue en 2016, nous allons analyser la façon de traitement des anglicismes aussi bien au niveau de la macrostructure, qu'au niveau de la microstructure.

Mots-clés: *mots anglais, anglicisme, emprunt à l'anglais, traitement lexicographique, DEX 2016.*

BDD-V4314 © 2017 Editura Sitech
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:01 UTC)